

Hukuka Eğitimci Gözünden Bakmak: M. Bülbül'ün 'Eğitim Hukuku' Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme

İrfan Koca¹

Özet

Bu yazı, M. Bülbül'ün Eğitim Hukuku kitabı üzerine eleştirel bir incelemedir. Yazı, Türkiye'de eğitim hukuku alanının kuram ve uygulama bakımından gelişimini ve durumunu özetleyen bir girişle başlamaktadır. Eğitim hukuku konulu diğer eserler ve yazarlar listelenmiştir. Yazının devamında yazarın akademik ve profesyonel niteliği üzerinde durulmuş, kitabın içeriğine, ele aldığı konulara ve anlatım özelliklerine yer verilmiştir. Yazıda eser hakkında eleştirel değerlendirmelere de yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eğitim hukuku, çocuk hukuku, eleştirel inceleme, ders kitabı, akademik kitap.

Viewing Law from the Perspective of an Educator: An Evaluation on M. Bülbül's Book Titled "Education Law"

Abstract

This article is a critical review of M. Bülbül's book titled Education Law. The article begins with an introduction that summarizes the development and status of the field of education law in terms of theory and practice in Turkey. Then other works and authors on education law are listed. In the rest of the article, the academic and professional qualifications of the author are emphasized, the content of the book, the topics it discusses and its narrative features are included. Critical evaluations about the work are also included in the article.

Keywords: Education law, law for kids, critical review, textbook, academic book.

1 Uzman, Okul Müdürü, MEB, irfakoca@gmail.com

Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi'nde tamaladı. 2002 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na öğretmen olarak atandı. 2020 yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Kurumları İşletmeciliği bölümünde yüksek lisansını tamamladı. İstanbul Ümraniye'de TOKİ Esenkent Ortaokulunda Okul Müdürü olarak görevine devam etmektedir.

Eleştirel İnceleme

Critical Review

Künye:

Kitabın Adı
Eğitim Hukuku

Yazar(lar)

Murat Bülbül

ISBN

978-625-402-005-6

Sayfa Ebatı, Sayısı
13,5x21,5, 200 sf.

Kapak/Kağıt/Renk
Karton / Kitap Kağıdı / Tek Renk

Baskı Sayısı ve Yılı
1. Baskı, Nisan 2020

Dil
Türkçe

Yayınevi
NOBEL Akademik Yayıncılık

Başvuru/Submitted
15 Ağ/Aug 2020

Kabul/Accepted
26 Ağ/Aug 2020

Yayın/Published
1 Eyl/Sep 2020

ISSN
2718-0808

Atıf/ Cite: Koca, İ. (2020).
Hukuka eğitimci gözünden
bakmak: M. Bülbül'ün 'Eğitim
Hukuku' kitabı üzerine bir
değerlendirme. Alanyazın, 1(1), 17-
22. [http://dx.doi.org/10.22596/
cresjournal.0101.17.22](http://dx.doi.org/10.22596/cresjournal.0101.17.22)

İçindekiler
Table of Contents

Giriş

Eğitim hukuku alanı, eğitim fakültelerinde ‘eğitim hukuku’ dersinin seçmeli olarak verilmesi, hukuk fakültelerinde ise eğitim hukuku alanında bir boşluk olması, hem büyük bir kitle olan eğitim camiası hem de sayıları gittikçe artan eğitimle ilgili davalara bakan hukuk camiası için bir eksiklik olarak görülebilir. Yazar Murat Bülbül’ün eğitim fakültelerinde seçmeli ders olarak okutulan eğitim hukuku adlı dersi için oluşturduğu eser, eğitimci adayları için kılavuz niteliği taşımaktadır.

Türkiye’de Eğitim Hukuku Alanı

Eğitim Hukuku, Türkiye’de kuramsal bakımdan olduğu kadar uygulama bakımından da zayıf bir alandır. Hukukun akademideki merkezi olan Hukuk Fakültelerinde bile bir eğitim hukuku dersine rastlamak pek mümkün değil. YÖK’un 2018 yılında yaptığı güncelleme ile Eğitim Fakülteleri için seçmeli olarak Eğitim Hukuku dersini programa dahil etmesiyle Eğitim Hukuku, akademinin gündemine geldi. Yeni eğitim hukuku ders kitapları yayınlandı. Ne var ki eğitim hukukunun akademideki bu şanlı dönemi çok kısa sürecek gibi. Zira YÖK’ün 18 Ağustos’ta yaptığı açıklamayla eğitim fakültelerine ders içeriklerini belirleme yetkisini devretmesiyle eğitim hukuku dersi de fakülte ve bölüm kurullarının tercihlerine göre programlarda yer alacak ya da alamayacak.

Eğitim hukuku alanı, A. N. İnan’ın Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde verdiği derslerle görünür olmaya başlar. İnan 1968’de ilk çocuk hukuku kitabını da yayınlar. İnan’ı yine aynı üniversitede Emine Akyüz izler. Akyüz, bu dersler için hazırladığı notları 1981 yılında Eğitim Hukuku Ders Notları adıyla yayınlar. Böylece alana ilişkin ilk kitaplar da yayınlanmış olur. Ardından yine Akyüz’ün Çocuk Hukuku adlı kitabı yayınlanır. Ahmet Çiftçi’nin 1993 tarihli Eğitim Hukuku kitabı alanda yayınlanan ilk kitaplardan diğeridir. Uzun süre başka bir yayının görülmediği alanda Julide Işıl Bağatar’ın Özel Eğitim Hukuku kitabı ile Sedat Değer’in Öğretmen Hakları ve Hukuk adlı kitapları alanda yeni açılımların örnekleridir. YÖK’ün

yukarıda sözü edilen düzenlemesiyle son bir iki yılda eğitim hukuku adlı birkaç yeni kitap daha yayınlanır: A. Faruk Levent ile Müzeyyen Dönmez Övür’ün Eğitim Hukuku kitabı, Mustafa Güçlü’nün Eğitim Hukuku kitabı ve Yasemin Karaman Kepenekçi’nin Eğitim Hukuku kitabı 2018 düzenlemesinin ardından yayınlanan kitaplar olmuşlardır. Bu yazının konusu olan Murat Bülbül’ün kitabı da bu kategoride yayınlanan eğitim hukuku kitaplarından biridir.

Türkiye’de eğitim hukuku alanına ilişkin bilimsel çalışma, tez ve araştırmalar da oldukça azdır. Emine Akyüz’ün liderlik ettiği çalışmalar yine aynı üniversitede Yasemin Karaman Kepenekçi’nin çalışmaları ile sürmüştür. Hesapçıoğlu ve Durmuş’un editörlüğünde yayınlanan Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi adlı 2006 yılında yayınlanan kitapta Türkiye’de eğitim

hukuku alanının gelişimini Yasemin Karaman Kepenekçi özetlemiştir. Yine Kepenekçi ile Taşkın'ın editörlüğünde Prof. Dr. Emine Akyüz'e Armağan: Akademisyenlikte 50. Yıl adlı kitap 'Çocuk Hakları, Eğitim Hukuku, Vatandaşlık Eğitimi alt başlıklarıyla Türkiye'de eğitim hukuku alanında yapılan çalışmaların bir bibliyografyası niteliğindedir.

Yazar Hakkında

Murat Bülül, eğitimci kimliğini sadece akademisyenlikle kazanmaz. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okul türlerinde (ilkokul, ortaokul, Anadolu lisesi, endüstri meslek lisesi ve fen lisesinde) matematik ve İngilizce öğretmenliği yapması, Milli Eğitim Bakanlığında müfettiş olarak görev yapması, eğitim kademelerinin her aşamasıyla ilgili tecrübe edindiğine dair önemli bir göstergedir. Bülül, müfettişlik deneyimi sırasında sürdürdüğü doktora eğitimini, Hesapverebilirlik üzerine yazdığı tez ile tamamlar. Ardından İstanbul Hukuk Fakültesini de bitiren Bülül, hem mesleki deneyimi ile hem de eğitimi ile iki akademik alanı birleştirir. Murat Bülül, eğitimci olarak yüklendiği misyonunu İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde halen devam ettirmektedir. Eğitim Hukuku adlı eserinde öncelikle eğitimci olmasının, eğitimciliğinden edindiği tecrübelerin yanında hukukçu olmasının izleri açıkça görülmektedir. Bülül, M. Acar ve S. Özdemir ile birlikte yazdığı 'Eğitimde Hesap Verebilirlik' adlı ilk kitabını 2019'da yayınladı.

Uygulamacılar İçin Eğitim Hukuku

Eğitim hukuku akademide olduğu gibi uygulamada da yeni yeni görülmeye ve oluşmaya başlayan bir alandır. Bu nedenle hem eğitim hukuku hem de eğitim bilimleri alanında çalışan kişilerce, alan içeriği ve sınırlarının bilinmesi, eğitimin tüm paydaşları için önem arz etmektedir. Yazarın bu eseri her ne kadar bir ders kitabı ve öğretmen el kitabı olarak görünse de eğitimin her alanında görev yapan eğitimciler için kılavuz niteliği taşımaktadır. Bülül, karmaşık hukuki konuları, genel okuyucunun anlayabileceği sade bir dil ile açıklamış, tartışmalı konuları güncel ve farklı örneklerle zenginleştirilmiştir. Eserde, 2020 yılında basılmış olması itibarıyla, Anayasa değişikliklerini de güncel haliyle ele alarak, değişen sistemi, eğitim alanı bakımından anlamak bakımından da önemli bir katkı sunmaktadır.

Günümüzde eğitim kurumları hem iç hem dış paydaşlarıyla ortak hedefler altında birleşmektedir. Buna istinaden eğitim kurumlarının yükledikleri yasal sorumluluklar da artmaktadır. Eğitim kurumlarının yasal sorumlulukları olduğu gibi öğrenci, veli ve öğretmenlerin, eğitimin her kademesinde birer fert olarak hakları da bulunmaktadır. Eserde belirtilen haklar, hukuk biliminin temel kavramları ile anlatılmaktadır. Bu durum eseri eğitim paydaşları için önemli kılmaktadır. Ayrıca her bölüm başında yer verilen hazırlık çalışmaları ve hedefler, kitabın takibini ve anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Kuramdan Uygulamaya Eğitim Hukuku

Eğitim Hukuku kitabı, üç ana kısımdan oluşmaktadır. Yazar birinci kısımda genel hukuk kurallarını anlatmak istemiştir. Hukuk kuralları kapsamında I) Hukuk Düzeni, Kurallar ve Devlet, Hukukun Kaynakları ve Uygulanması, II) Eğitim Hukukunun Kapsamı, Niteliği ve Kaynakları, III) Yargı Fonksiyonu ve Türk Yargı Sistemi ele alınmıştır. Görüldüğü gibi birinci kısımda hukuku tanıma ve onu anlamaya yönelik bölümlere yer verilmiştir. Böylece eğitim hukukuna geçilmeden, hukuk kavramı ile ilgili temel bilgileri aktarılmış ve okuyucunun hukukun kuramsal boyutunu kavraması amaçlanmıştır. Bu durum bize eğitim hukuku dersinden önce hukuka giriş dersinin alınmasının, eğitim hukuku dersinin verimini artırabileceğini göstermektedir.

Her bölüme ilişkin hazırlık çalışmalarının olması göze çarpan bir durum olsa dahi; eserin sonraki kısımları incelendiğinde bu hazırlık çalışma yanıtlarının açıkça yer almaması, okuyucunun bu çalışmalardan elde ettiği verimliliğini düşürebilecek niteliktedir. Her ne kadar eser altı çizilerek okunduğunda bu soruların yanıtları alınabilse de kitabın sonraki baskılarında bu soruların yanıtlarına yer verilmesi isabetli olabilir. Bu bağlamda özellikle eğitim hukukunun yeni bir alan olması yönüyle kitaptaki bilgileri daha da somut hale getirecek bir pratik çalışma kitabının çıkartılması da alanın güçlenmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Yazar ikinci kısımda Türk eğitim sisteminden bahsetmektedir. Yazarın Türk eğitim sistemini ele alırken çok yönlü bir anlatım tarzını kullanması dikkat çekicidir. Yazar bu bölümde resmi ve özel okullarla birlikte yabancı, uluslararası, azınlık okulları ve yüksek öğretim kurumlarını da hukuki temelleri bağlamında ele aldığı görülmektedir. Farklı yapılanma ve türdeki okulların hukuki bakımdan durumları 2018 yılında başlayan başkanlık sistemi ile değişen yeni hukuki düzen içinde değerlendirilmiştir.

Yazar bu kısımda okulların hukuki statülerinin yanı sıra bir eğitim yöneticisinin bilmesi gereken kurumların açılış, kapanış bilgileri, bakanlık merkez, taşra teşkilat yapısı ve kuruluşu gibi konulara değinilmiş olması, eserin hukuki kavramlarla eğitim sistemini birleştirdiği sonucunu

Önemle belirtmelidir ki Türkiye’de oldukça yeni bir çalışma sahası olan Eğitim Hukukunun ne olduğu tanımlanmadan önce “ne olmadığı” açıklanmalıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi Eğitim Hukuku eğitim sistemindeki yasal düzenlemelerin bir derlemesi değildir. Ayrıca Eğitim Hukuku yalnızca eğitim hakkının mevzuat kapsamındaki incelemesi ve tespiti de değildir. Eğitim Hukukunu, farklı hukuk dallarında yer alan “eğitim” başlıklı konuların bir toplamı olarak da düşünmemek gerekir (ss. III-IV).

çıkarmaktadır. Bu kısımda da birinci kısımda olan hazırlık çalışmalarına yer verilmiştir. Ancak eserin birinci kısmına bağlı bölüm başlarında sorulan sorular ile eserin ikinci kısmına bağlı bölüm başlarındaki hazırlık soru türleri farklılık göstermektedir. Bu durumun öğretmene ders kitabı, öğrenciye farklı türlerden soru havuzu oluşturduğunu söylemek mümkündür. Ancak bölümler için belirlenmiş hedeflerin bölüm başına konulması, bölüm kazanım sorularının bölüm sonunda olması, okuyucuların, okuma esnasında soru cevabı arama telaşından kurtaracaktır. Ayrıca bölüm sonunda hazırlanan soruların, bölüm değerlendirme soruları niteliğinde olması, bölümlerin tekrarı ve pekiştirilmesi yönünden önemli olabilir.

Eğitim Hukuku Eğitimin Bütün Taraflarının Hukukunu Düzenler

Eserin üçüncü kısmında birinci kısımdaki hukuk kavramları ile ikinci kısımdaki Türk eğitim sistemi kavramlarını karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Eğitim kurumlarında çoğu öğrenci ve veli, haklarını bilmemektedir. Bununla beraber öğretmen de haklarını veya kendisinin hukuki durumunu ancak karşılaştığı bir olumsuz olay ortaya çıktığında öğrenmektedir. Aynı zamanda okul yönetimleri de öğrenci, veli haklarını tam anlamıyla bilmediği için, en yakın paydaşları olan veli ve öğrencilere farklı tutumlar sergileyebilmektedirler. Sergilenen davranışlar ve tutumların hukuki yaptırım olarak tekrardan karşılına çıkması ise kaçınılmaz olabilmektedir. Eser, okul yöneticilerine de veli, öğrenci ve öğretmen haklarını öğrenmeleri konusunda kaynaklık edebilir.

Bu kısımda dikkati çeken hususlardan biri de ülkemizde uygulanması nadiren görülen çocukların dernek kurma hakkına ilişkin bölümdür. Yazarın eğitimci ve hukukçu kimliği bu bölümde tam olarak ortaya çıkmaktadır. Yazar; öğrenci, veli haklarını ele almış ancak sorumluluklara değinmemiştir. Günümüzde eğitim ailesinin sorunlarından biri de hak kavramının ön planda olup, sorumluluk kavramına değinilmemesi olarak görülebilir. Öğretmen yetiştiren kurumlarda okutulacak eserler, bugünün öğrencileri yarının öğretmenlerine, kendi ve karşı tarafın haklarını bildikleri kadar sorumluluklarının da farkında olmalarını sağlayacak nitelikte olmalıdır.

Eserin üçüncü kısmında öğrenci ve veli haklarını irdelediğimiz kavramlar öğretmenin hakları kısmında da karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen haklarından bahsederken, bu durumun sadece disiplin yönü ile ele alınması tarafımıza eksiklik olarak gelebilir. Öğretmenin devlet memuru olarak 657 sayılı kanuna istinaden hakları olduğu gibi milli eğitim mevzuatında belirlenen diğer özlük hakları ve mali hakları da vardır. Ayrıca öğretmenin hakları olduğu kadar sorumlulukları da olduğu unutulmamalıdır. Eserde öğretmenin sorumluluklarını içeren ilgili yasa ve yönetmeliklere yer verilmemesi, ayrıca eserde öğretmen, veli, öğrenci haklarından bahsedilmesine rağmen yönetici hakları ve sorumluluklarının ele alınmaması eksiklik olarak görülebilir.

Sonuç

Eser, genel hukuk bilgisi, Türk yargı sistemi ve hukuk kavramını eğitim ile bütünleştirmekte ve eğitim paydaşlarına ilişkin haklardan okuyucuyu

haberdar etmektedir. Her bölüm bir sonraki bölüme hazırlık olarak tasarlanmıştır. Her bölümün birbiri ile bağlantılı olması, okuyucunun ilgisini artırabildiği gibi aynı zamanda kitabın farklı bölümlerinde okuduğu metinleri tekrar etme özelliği de katmıştır. Yazarın anlatmak istediği konu bütünlüğünü parçalara ayırarak hukuksal kavramlara boğmadan ana fikrini, örnek olaylara değinerek anlatması okuyucunun ilgisini artırmaktadır. Eserde eğitim hukukunun tarihsel gelişimi incelenirken özellikle çıkış ülkesi olan ABD'deki literatüre kavramsal açıdan yer verildiği görülmüştür. Ayrıca velilere yönelik destek faaliyeti olarak İrlanda'daki NPC'den bahsedilmiştir. Eser hacmi itibarıyla yer verme olanağı olmasa da "karşılaştırmalı eğitim hukuku" çalışmalarına olan ihtiyacı öngörmüş; bu doğrultuda bilgi aktarımı yaparak, eseri zenginleştirmiştir. Eser literatürde eğitim hukuku alanında eksikliği tamamlama adına önemli bir yer tutacaktır.

Eğitim Hukuku, hukuk disiplini içinde yer alan diğer tüm hukuk alanlarında olduğu gibi, Hukukun Genel Teorisi çerçevesinde ve hukuk biliminin yöntem ve yaklaşımlarla incelenmesi gereken bir hukuk alanıdır. Türkiye'deki uygulamalarına bakıldığında ise genellikle hukukçu olmayan yazarlarca "Eğitim Hukuku" adında bazı çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir ama bunun ne ölçüde amaca hizmet ettiği tartışmalıdır (s. III).

Kaynaklar / References

- Akyüz, E. (1981). *Eğitim hukuku ders notları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Akyüz, E. (2018). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bağatar, J. I. (2016). *Sorularla özel eğitim hukuku*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Bülbül, M., Acar, M. & Özdemir, S. (2019). *Eğitimde hesap verebilirlik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bülbül, M. (2020). *Eğitim hukuku*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çiftçi, A. (1993). *Türk eğitim hukuku*. Ankara.
- Değer, S. (2018). *Öğretmen hakları ve hukuk*. İstanbul: Mana Kitap.
- Güçlü, M. (2019). *Eğitim hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- İnan, A. N. (1968). *Çocuk hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2006). Türkiye'de eğitim hukuku. (M. Hesapçıoğlu & A. Durmuş, Ed.) (2006). *Türkiye'de eğitim bilimleri: bir bilanço denemesi* içinde (ss. 297-311). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2019). *Eğitim hukuku*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Karaman Kepenekçi, Y. & Taşkın, P. (2018). *Prof. Dr. Emine Akyüz'e armağan: Akademisyenlikte 50 yıl- Çocuk hakları, eğitim hukuku, vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Levent, A. F. & Övür, M. D. (2019). *Eğitim hukuku*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım